

Nemzedékünk kényszeressége

Korosztályi hangok Németh Gábor Dávid *Lebegő arborétum* című verseskötetéhez

Prae Kiadó, 2022

„Belenőttem a szobába egy egész korosztállyal” – olvashatjuk Németh Gábor Dávid második verseskötetének, a *Lebegő arborétum* egyik legtöbbet emlegetett, legkiemelkedőbb költeményében, a *Kamillakényszerben*. A szerző a felnőtté válás mezsgyéjén lépdelve önmagát egyre inkább meg- és kiismerve jut el addig a felismerésig, hogy a gyerekkor elmúlása – ugyanis ez a legkézenfekvőbb kijelentés ebben a kényszerességben –, a felnőtté válás elemisége valahol a szorongásban, a hangtalan apákban, őseinkben keresendő. A költő négy cikluson keresztül mutatja be, milyen korosztályunk kényszeressége a felnőtté válás stációjában.

Németh Gábor Dávid *Lebegő arborétum* című verseskötete sorsunk öröklődését, a transzgenerációs válságok sekélyességét tárja fel. Erről tanúskodik a kötet nyitókölteménye, a *Tengerhordás*, ami magába foglalja a sorsszerűséget, őseink, elődeink életének, lelki terheinek cipelését. „Elnevésedtek a felmenők, rajtam a felelősség, / hogy megszársítam őket, de félek / más formában száradnak majd, / mint amit ismerek.” Elvégre, ahogyan zajlik az élet, s vele együtt a fejlődő világ hajtja ki magából az újjászületett traumákat, úgy a következő generáció – saját fájdalmai mellett – feladatának érzi, hogy elviselje a családi múltból áradó fel nem dolgozott traumákat. Szorongástudatunk ebből fakad. Nem hiába, hogy ez a korosztály, az új generáció szülöttei abban nevelkedtek, azzá váltak, akikké a 20. század tragédiáiból válhattak.

A tenger helyzete megváltozott, ahogyan olvashatjuk a kötetnyitó versben: „Elhordtam az egész tengert”, amelyben az elhordás legitimálja, hogy a szerző kor-

osztálya – vagy a lírai beszélő társadalmi beilleszkedése – a magányosság berkein belül mozoghat. Valamiféle áttörhetetlen gáton belül hordja át a versbeszélő a vizet – netán a szavakat – versről versre, míg nem felviláglik a gyógyulás fényes alagútja. „Ideje nyílt terepre menni. Meghatároz / az építész-kényszer, deklasszált mérnökök, / ügyeletes skizofrének leszünk. Halvérűek, szíromkezűek. / Félreboldogult férfiak.” A *Kamillakényszer* című vers – ami az első ciklus címe is egyben – sorai deklarálják a férfiség többjelentésű formáját, amelybe az előző nemzedékek egyszerű férfiségét és a 21. század modern férfiemb-lémáját helyezte bele a költő.

Azonban mégis megbicsaklik a felnőtté válás, ahol a még nem érett fiatal felnőtt, aki leginkább még a férfiség határán toporgó fiú, nem tudja, hogy egy adott helyzetben mit tehetne, hogyan érezzen. Szabad-e éreznie? Erre utal a kötet címadó versének, a *Lebegő arborétum*nak néhány sora: „Mégis abba kapaszkodom, / aki felnőtt módon tud összehordani / tücsköt-bogarat.” A régi szólásból fakadó élményinterpretálás egyszerűsíteni próbálja annak jelentőségét, hogy a felnőtté válás valóban több stációs, s nem csupán a társadalmi kor határozza meg, hogy ki, mikor mivé válhat, melyben a kérdőszavak elviselhetetlen nehézséggel csüngnek korosztályunk ajkain. Vajon a felnőtté válás abbéli élményünk-e, hogy valakit a gyermekkorunkban megismertünk felnőttként – például a szüleinket –, és a tőle vagy tőlük ellesett attitűdből próbáljunk a magunkét kibontogatni? Aki tücsköt-bogarat összehord, az mellébeszél. Így minden felnőtt mellébeszél, ami párhuzamba állítható az „örök gyerek”

analógiával. Felnőttjeink nagyra nőtt gyerekek, akik a felnőtté válás valamelyik stációjában kényszercselekvés gyanánt behúzták a kézfüket. A *Kertelés* című vers szintúgy ennek a mellébeszélésnek lehet az utözöngéje. „Fekete fejű kosok. Komor, leszegett / fejű kosok, hideg gondviselők, / mint a nehezen közelíthető apák.” Bennünk élő apaképek sokasága mutatja az utat a felnőtt férfiséghez. Amennyiben igazak a hallgatag apák szavai.

A *Gyöngykazal* című ciklus szépen formálja tovább a be- és megérés következő stációját: „Megrázták a sötétet. / A bent maradtak ekstázisban ünneplik / saját határnélküliségüket. // Nem tudom, mennyire nem / vagyok más. Üvegpárnán lyuggat / a családi ágynemű.” A *Szorítsa mindenki* című poéma nekigyürkőzik a családi falnak, amelyen csöppnyi rések nyiladoztak a férfivé válás során, s e réseken keresztül a lírai beszélő próbál kievickélni a család által meghatározott konvenciókból.

Ahogy ebben a ficergő szorongásban a fiú gyötrelmei felszínre törnek, öngyógyítással árulja el az örök időkre feleskett fájdalmakat. A költő *Hajótörés nézővel* című versében vádolja a bennünk levő harag és a traumatizáció idegenségét hétköznapijaink befolyásoltságában: „Összeszugorítom: az üldöző hatalmát / azzal igazolja, hogy lealacsonyítja áldozatát.” A harmadik ciklus, a *Károg az édes* mégsem hozza meg azt a várt bizonyosságot, hogy a lélek kiismerhető. Leginkább afelé közelít a költő, hogy a szorongás örökké velünk élő parazita, ami kiapadhatatlanul szórja ránk az elvárt valóságot, ez pedig leginkább lelkünkben csapódik le: „Fűszerezni kell a gyerekeket, családi recept alapján, / hogy a szülők ne ismerjenek rájuk.” A *Dísznyelés* önmagában fakír tényezője földi

létünk pompájának. Torkunkon keresztül jut be szervezetünkbe az élelem, a folyadék és megannyi fájdalom, amit nem engedünk szabadjára, így e vers szervezetünk megmételvezéséről szól, s ezért „belemerevedek a szituációkényszerbe”, ahogyan a *Gomböntőben* is olvashatjuk.

A negyedik ciklusban – *Összevert térség* – nem érünk felnőtté. Legalábbis abban az eszményi értelemben, hogy a lelkünk is felnőtté válik, semmiképpen. De a férfivá érés rögös útja sosem ér véget, ugyanis „Nem azért van csend, hogy megszólalj”. A férfilet e képzelet természetünk től fogva belénk kódolt szegmentum. Hallgatni arany; a csönd megszólaltatja a belső hangokat. De vajon a fixa ideákból épített felnőttkorban maradhatunk-e önmagunkkal szemben hallgatagok? „Alattunk bunkereket találunk majd, amiket / családi történeteken keresztül tanultunk használni, / amikor még nem tudtuk, hogy akarhatjuk, / hogy jól akarunk lenni.” Mert jól lenni, öröm. És korosztályunk szorongásegzisztenciája éppen erre a „jól lenni akarásra” törekszik.

Németh Gábor Dávid *Lebegő arborétum* című verseskötete nem nyitja fel komplexusaink okozta bezárt ajtóinkat, de utat mutat afelé, hogy a gyógyulás, a magunkból való kibeszélés, kiírás folyamata segít önmagunkkal – és környezetünkkel – jólban lenni. A kötet hangvétele, nyelvezete, formaellenessége nem teszi könnyűvé az interpretálást. Azonban, ha mégis megbirkózunk a versekkel, akkor tisztában leszünk azzal, hogy nem egyedül küzdünk a szellemeinkkel, az elvárásokkal, a konvenciókkal és saját magunkkal. Az ellentétekre épülő versek képekben gazdagok, a felnőtté válás stációi nemcsak korosztályunk, hanem korszellemünk termékei.

Karkó Ádám

KARKÓ ÁDÁM (1997) költő, újságíró. A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen szerzett magyar-történelem szakos diplomát. Az *Új Köznevelés* pedagógiai magazin szerkesztője.